

Thomázy Gabriella¹

A diszkriminációtól a rendkívüli intézkedésekig

A haitiak bevándorlása Chilébe

Chile célországággá vált mindazok számára, akik Latin-Amerikán belül szeretnének új hazát találni. Ilyenek a haitiak, az egyik új bevándorló csoport. A tanulmány fő célja a jelenlegi chilei tendenciák, azon belül a haiti migrációval kapcsolatos kihívások és jövőbeli scenáriók elemzése a szektorális biztonságelmélet (koppenhágai iskola: Wæver, Buzan és de Wilde) társadalmi fókuszának segítségével, a helyzet társadalom általi biztonságiasításától egészen az állam által fogantatott rendkívüli intézkedésekig.

Kulcsszavak: Haiti migráció, Chile, statisztikák, társadalmi szektor, Koppenhágai iskola

From Discrimination to Emergency Measures

Haitian Migration to Chile

Chile is one of the destination countries chosen by people who want to find a better future within Latin America, for example Haitians, who constitute a new migration group. The main objective of this study is to analyse the current trends and the challenges related to Haitian migration in Chile, as well as future scenarios through the sectoral security theory (Copenhagen School: Wæver, Buzan and de Wilde) with a focus on the societal sector, ranging from the securitisation of the situation by society to the emergency measures taken by the state.

Keywords: Haitian migration, Chile, statistics, social sector, Copenhagen School

Bevezetés

Chile a Latin-Amerikában élők egyik fő migrációs² célpontjává vált az elmúlt évtizedben, egyrészt a 2008-as gazdasági válság, másrészt az Amerikai Egyesült Államok szigorodó bevándorlási politikája miatt, amely a déli irányú migráció emelkedését okozta a régióban. Chile sok bevándorlót és befektetőt vonz, hiszen Dél-Amerikában az egyik legjobb gazdasági mutatókkal rendelkezik (éves GDP 282 318 millió USD, egy főre jutó GDP 15 010 USD, infláció: 3,4%), 18 952 038 fős lakosságával viszonylag kis országnak számít a kontinensen.³ A második legkevesbé korrupt ország a régióban (2019-ben a Transparency International

¹ Thomázy Gabriella a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola hallgatója. E-mail: gabriella.thomazy@gmail.com

² Migráció: a szokásos tartózkodási hely megváltoztatása, amely lehet országon belüli vagy azon kívüli vándorlás (a Nemzetközi Migrációs Szervezet [IOM] definíciója): *Términos fundamentales sobre migración*. [online], Forrás: iom.int [2021. 05. 23.]

³ World Bank: *Data for Chile, Haiti, Venezuela*. [online], 2019. Forrás: wordbank.org [2020. 10. 23.]

elemzésében a 26. helyen állt, közvetlenül Uruguay után⁴) és az egyik legbiztonságosabb is az Insight Crime 2018-as adatai alapján.⁵

Sok bevándorló⁶ keres új hazát Chilében: kezdetben háztartási alkalmazottak, majd főként kétkezi munkások jöttek Bolíviából és Peruból. Az utóbbi években már nemcsak a szomszédos országokból érkeztek bevándorlók, hanem a Karib-térségből is, például, Haitiről. Elsősorban munkavállalás céljából érkeznek a bevándorlók az országba, a menedékstátuszt kérők száma alacsony.⁷ A tanulmány célja a Haitiről érkező bevándorlók vizsgálata a koppenhágai iskola biztonsági elmélete, különösen annak társadalmi szektora alapján. Az elsődleges források, illetve a rendelkezésre álló statisztikák másodelemzése lehetővé teszi a jelenlegi tendenciák, a migrációval kapcsolatos kihívások és a jövőbeli szcenáriók elemzését. Először egy rövid elméleti áttekintésre kerül sor a biztonság fogalmára és a társadalmi szektorra vonatkozóan, majd Haiti rövid bemutatása után, a Haitiről érkező bevándorlókkal kapcsolatos elemzés következik.

A biztonság modern értelmezése – a „társadalmi szektor”

Nincs mindenre kiterjedő, mindenki által elfogadott biztonságdefiníció, így sokan sokféleképpen próbálták már megfogalmazni a szó jelentését. Ebből következik, hogy a biztonság fogalma vitatott, nincs egységes értelmezése.⁸ A biztonság fogalmának a kiszélesítése a koppenhágai iskolához köthető, Barry Buzan és kollégái az 1980-as években az új biztonsági kihívások hatására a biztonság fogalmát vertikálisan (állam alatti, vagyis lokális; állami; regionális és globális szintek), valamint horizontálisan is kiszélesítették, aszerint, hogy a biztonság különböző szektoraiban az egyes elemek milyen formában jelennek meg. Míg a korábbi felfogás az állami és a katonai biztonságra szorítkozott, a megváltozott világhelyzet szükségessé tette a biztonság koncepciójának új értelmezését. Buzan, Wæver és de Wide a biztonságot több szektorra osztották fel, elkülönítve a katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti szektorokat, amelynek segítségével értelmezhetővé vált a valóság egy-egy szelete.⁹

Számos kritika érte a szerzőket abból a szempontból, hogy a szektorok mennyire határolhatók el egymástól, mennyire átfogóak és milyen átfedések vannak az egyes kategóriák

⁴ Ugyanezen a listán Franciaország a 23., míg Magyarország a 70. helyen szerepelt. Transparency International: *Corruption Perceptions Index 2019*. [online], 2019. Forrás: transparency.org [2020. 10. 10.]

⁵ Insight Crime: *Chile Profile*. [online], 2018. 04. 23. Forrás: insightcrime.org [2019. 09. 10.]

⁶ Megkülönböztethetünk legális vagy reguláris migrációt, továbbá irreguláris (illegális, nem dokumentált, nem engedélyezett) migrációt, amely a küldő, a tranzit- vagy a fogadó ország szabályozási normáin kívül zajlik. A migráció okai szerint: kényszer-, önkéntes, munkavállalási, tanulási, üzleti célú migrációt stb. Hein de Haas – Stephen Castles – Mark J. Miller: *The age of migration. International population movements in the modern world*. 6th Edition, London, Red Globe Press, 2020. 21–40. Illegális/irreguláris: Az Európai Unió inkább az irreguláris migráció kifejezést használja, a spanyol szakirodalomban szinonimaként jelenik meg a két kifejezés.

⁷ 2010–2019 között 16 352 fő kérvényezett menekültstátuszt, magas az elutasítások aránya és az eljárás hosszadalmas. 2010–2019 között mindössze 665 kérelmet hagytak jóvá (51,6% nő, 65% kolumbiai nő). Servicio Jesuita a Migrantes: *Migración en Chile. Anuario 2019, un análisis multisectorial*. [online], 2020. 23–24. Forrás: migracionenchile.cl [2021. 05. 25.]

⁸ Matus János: A biztonság és a védelem problémái a változó nemzetközi rendszerben. *Hadtudomány*, 15. (2005), 4.

⁹ Gazdag Ferenc – Remek Éva: *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 19–24. Marton Péter – Balogh István – Rada Péter: *Biztonsági tanulmányok*. Budapest, Antal József Tudásközpont, 2015. 23–25.; Barry Buzan – Ole Wæver – Jaap de Wilde: *Security: A new framework for analysis*. London, Linne Rienner, 1998. 1–2.

között, ám valójában Buzánék az ötös felosztást csupán kiindulópontnak szánták, hiszen tökéletesen homogén kategóriákat nem is lehet létrehozni. Például a terrorizmus egyetlen szektorba sem sorolható be, továbbá a szektorok a kihívásoknak megfelelően idővel változhatnak, a kiberbiztonság napjainkra már önálló szektorrá vált.¹⁰

Az eredeti öt szektor közül csak a tanulmány szempontjából fontos társadalmi szektor leírására kerül sor, a releváns részekre fókuszálva. A társadalmi szektor nagyon összetett; legegyszerűbben a nyelv, a kultúra, a vallás és a nemzeti identitás, valamint a szokásrend elfogadott formáinak a megőrzéseként határozható meg.¹¹ Fenyégetés tárgyává válhat rendszerint a vallás, egy etnikum, az identitás, amelynek fogalma nem ragadható meg könnyen, mégis Buzánék úgy vélik, hogy a társadalmi biztonság során a kollektív identitás fenntartása és megőrzése a prioritás és ez az igény a politikai, társadalmi, vallási és kulturális értékekben fejeződik ki.¹² A migráció esetében a társadalmi identitás megőrzésére való törekvést érdemes kiemelni, mind a befogadó, mind a bevándorló csoport szempontjából. Barry Buzan és Ole Wæver a társadalmi biztonság fenyegetésének három gyakori típusát különböztették meg:¹³ 1. A migráció során a bevándorló csoport hatással van a befogadók identitására, és képes megváltoztatni azt. 2. Horizontális verseny: a szomszédos kultúrának komoly befolyása van a nyelvre és a kultúrára. Erre lehet példa a kanadaiak amerikanizálódástól való félelme, de részben hasonló jelenség tapasztalható Mexikóban, hiszen a spanyol nyelvre komoly hatással van az angol. 3. Vertikális verseny: ennek során az identitás megváltozik, szélesebb körű lesz, egy másik kultúra hatására. Ilyen a Chilébe érkező spanyol anyanyelvű bevándorlók esete, akik a többségi társadalom, vagyis a chileiek tipikus, spanyol nyelvűből merítenek és helyi szavakat kezdenek használni, mivel enélkül a helyiek nem értenék meg őket. Ezt más néven centripetális hatásnak nevezik. Ennek ellentétje a centrifugális hatás, amikor a „szűkebb” identitás meghatározása felé mozdul el az emberek egy csoportja. Erre lehet példa Chilében a mapuche indiánok¹⁴ esete, hiszen a mapudungun nyelvet már a leszármazottak nem beszélik és a hagyományok is nagyrészt feledésbe merülnek, mégis a mapuche kultúra a 21. században „virágzását” éli. Míg korábban nem szívesen vallották be az indán ősöket, a népszámlálási adatokból jól nyomon követhető, hogy ma már egyre többen sorolják magukat a mapuche indiánokhoz tartozónak.

Haiti – Latin-Amerika legszegényebb országa

Haiti 1804-ben vált függetlenné Franciaországtól, ekkor az amerikai földrészen még csak egy független állam létezett, az Amerikai Egyesült Államok. Ám hiába előzte meg a korát szuverén országként a volt rabszolgák által alapított állam, sem politikailag sem egyéb szempontból nem lett egyenrangú sem az Amerikai Egyesült Államokkal, sem a 1810-es

¹⁰ Marton Péter: A biztonság empirikus elemzésének újragondolása. *Nemzet és Biztonság*, (2017), 6. 61–78.; Marton-Balogh-Rada (2015) i. m. 23–25.

¹¹ Gazdag-Remek (2018) i. m. 121.

¹² Gazdag-Remek (2018) i. m. 19–24., 121.

¹³ Buzan-Wæver-Wilde (1998) i. m. 119–140.

¹⁴ Chilében az őslakosok száma alacsony, 12,8% volt a 2017-es népszámláláskor. A legnagyobb indián csoport a mapuche (9,9%), Chile déli részén élnek. Instituto Nacional de Estadísticas: *Síntesis de resultados – Censo 2017*. [online], 2017. 16. Forrás: censo2017.cl [2019. 12. 20.]

években függetlenedő latin-amerikai országokkal.¹⁵ Haiti gyarmati múltját, a rabszolga-tartás örökségét a mai napig magán viseli, tipikus „törékeny államként” tartják nyilván, a 2020-as Fragile States Index (Törékeny Államok Mutatója) alapján a 13., míg 2011-ben az 5. helyen szerepelt.¹⁶ Az ország népessége: 11 123 176 fő (2018), hivatalos nyelvei a francia és a kreol. Legfőbb problémái a politikai instabilitás és a korrupció,¹⁷ az emberi jogi problémák, valamint a mélyszegénység (éves GDP 9658 millió USD, 1 főre jutó GDP: 868 USD).¹⁸ A 20. században egymást érték a katonai puccsok és a diktatúrák, a 21. század természeti katasztrófái pedig óriási károkat okoztak az országban. 2004-ben a Jeanne hurrikán sújtotta a térséget majd 2010. január 12-én a Richter-skála szerinti 7-es erősségű földrengés rázta meg az országot, amely megközelítőleg 300 ezer áldozatot követelt és 1,5 millióan váltak hajléktalanná; ugyanabban az évben kolerajárvány vette kezdetét, majd 2016-ban a Matthew hurrikán érte el a szigetet. Az ország 2020-ra, tíz évvel a pusztító földrengés után sem tudta kiheverni az elszenvedett károkat, még mindig több mint 35 ezer ember él ideiglenes táborokban, megközelítőleg 6 millióra tehető a szegények száma és bár hivatalos adatok nincsenek, 1,5–2 millió ember hagyhatta el az országot. Az ENSZ-nek az Amerikai Államok Szervezetével (AÁSZ) közös missziója (MINUSTAH) 2004-től 2017-ig volt jelen az országban, amelyben Chile is részt vett.¹⁹ Míg a haitiaknak Franciaország és a kanadai Québec tartomány volt a fő célállomása a francia nyelv miatt, a bevándorlás megnehezítésével Dél-Amerikán belül kerestek új lehetőségeket. Brazília, a futball világbajnokság (2014) és a Rio de Janeiróban megrendezett olimpia (2016) idejére nyújtott ideiglenes munkalehetőséget a Haitiről érkezőknek, ám ezután az ország megváltoztatta a külföldiek munkavállalására vonatkozó szabályokat, így Ecuador, Argentína és Chile lett a munkát keresők új célállomása. A szomszédos Dominikai Köztársaságban régóta „nem szívesen” látottak a Haitiről érkezők, a diszkrimináció és a xenofóbia nemcsak a Dominikai Köztársaságra, hanem a többi dél-amerikai országra is jellemző, ami elsősorban a bőrszínre és a nyelvi különbségekre vezethetők vissza.²⁰

A társadalmi szektor elemzése²¹

Buzanék értelmezésében a biztonságiasítás folyamata egy felülről jövő politikai döntés eredménye, amelynek során az állam indokolja meg, miért tekinti az adott problémát

¹⁵ J. Nagy László: Haiti, a pária állam. In Horváth Emőke – Lohoczki Bernadett (szerk.): *Diplomácia és nemzetközi kapcsolatok. Amerika a XIX–XXI. században*. Budapest, L'Harmattan, 2019. 106–114.

¹⁶ A világ 178 államát a működőképessége alapján rangsoroló lista, 2020-ban a legjobb mutatóval, a 178. helyen Finnország szerepelt, a leggyengébbek: Jemen és Szomália a lista élén. *Fragile States Index 2020*. [online], 2020. Forrás: fragilestatesindex.org [2020. 10. 24.]

¹⁷ A korrupció megítélése alapján a 169. helyen van a 198 országot tömörítő listán. Transparency International (2019) i. m.

¹⁸ Sebastián Marín Sanabria – Estefanía Pareja Blanco: Las misiones de paz en Haití; la búsqueda de desarrollo en escenarios de estado fallido. *Revistas científicas Universidad de San Buenaventura*, 11. (2018), 1. 91–125.; Country Economy: *Haiti vs. Chile*. [online], Forrás: countryeconomy.com [2020. 04. 30.]

¹⁹ El Tiempo: *Diez claves de Haití diez años después del terremoto*. [online], 2020. 01. 12. Forrás: eltiempo.com [2020. 04. 30.]

²⁰ Nicolás Rojas Pendemonte – José Koechlin (eds.): *Migración Haitiana hacia el sur Andino*. Lima OBIMID. [online], 2017. Forrás: repositorio.uarm.edu.pe [2019. 10. 07.]

²¹ A társadalmi szektor elemzése homogén, egy fókuszú, amely nem vizsgálja a többi szektort, mint például a katonai vagy a környezeti tényezőket.

biztonsági kihívásnak és erről meg is győzi a társadalmat.²² Továbbá úgy vélekednek, hogy csak az állam rendelkezik olyan erőforrással, amely révén biztonságiasító szereplőként jelenhet meg,²³ akár egy „szubjektíven érzékelt fenyegetés is biztonsági kérdéssé válhat”, ha az állam a politikai diskurzus során meg tudja győzni a lakosságot.²⁴ Chile példája ezzel az állásponttal éppen ellentétes, a tanulmány azt mutatja be, hogy adott esetben, a társadalmi szintről, alulról is érkezhethet egy szubjektív értékítélet, amikor maga a társadalom egy része nyilvánít egy csoportot, ebben az esetben a haitiakat biztonsági kockázati tényezőnek, majd társadalmi nyomásra, az állam kénytelen olyan rendkívüli intézkedéseket hozni, amelyek megfelelnek az említett igényeknek. Ennek elméleti lehetőségét Marton–Balog–Rada *Biztonsági tanulmányok* című könyve is említi: „Érdekesebb lehetőség, amikor a társadalom maga jellemzően úgy ítéli meg, hogy egy bizonyos kérdés biztonsági ügy, ám a kormányzat nem kezdi el az adott kérdés biztonságiasítását. Ez valószínűtlenebb forgatókönyv, mint a fordítottja.”²⁵

A témával kapcsolatban két fontos kérdés mindenképp felmerül. Egyrészt, a nemzetközi migráció mikor válik biztonsági problémává? A biztonsági probléma általában bekövetkezhet, ha a migráció hosszabb távú társadalmi következményeit az állam nem tudja kezelni.²⁶ Idetartozik az is, amikor olyan nagy tömegű migráció érkezik, hogy a normális politikai keretek között adminisztratív problémát jelent a bevándorlók fogadása és letelepítése.²⁷ A másik fontos kérdés, hogy miért „érdemes” az államnak biztonságiasítani? Ha maga az állam biztonságiasít egy fenyegetést, például a migrációt, akkor ezzel jogot formál arra, hogy bármilyen szükséges eszközt megragadjon ennek elhárítására, és ezzel más államokat is cselekvésre készíthet, viszont a biztonságiasítás elmaradásával akár negatív módon is befolyásolhatja a saját és más államok biztonságát.²⁸

Előzmények

Chilében a bevándorlás kérdése alapvetően még mindig szociális és társadalmi problémaként jelenik meg és nem biztonsági kihívásként. A nem hagyományos fenyegetések kezelése mint illegális migráció, kábítószer- és emberkereskedelem a rendőrség feladatkörébe tartozik, míg a nemzetvédelem a határmenti konfliktusokra fókuszál.²⁹ Chile a bevándorlást az 1975. évi törvényerejű rendeletben szabályozza, ami nem alkalmas a 21. század tömeges bevándorlási trendjeinek kezelésére. A Chilei Statisztikai Hivatal (INE) és a Bevándorlási Hivatal (DEM) közösen elkészített becslése, valamint a népszámlálási adatok alapján 2002-ben 195 320 külföldi tartózkodott Chilében, 2017-ben 746 465, 2019. december 31-én számuk már elérte a 1 492 522 főt (1. ábra). A 18 milliós lakosú országban 2014 és

²² Buzan–Wæver–Wilde (1998) i. m. 23–35.

²³ Marton–Balogh–Rada (2015) i. m. 24.

²⁴ Gazdag–Remek (2018) i. m. 26.

²⁵ Gazdag–Remek (2018) i. m. 42.

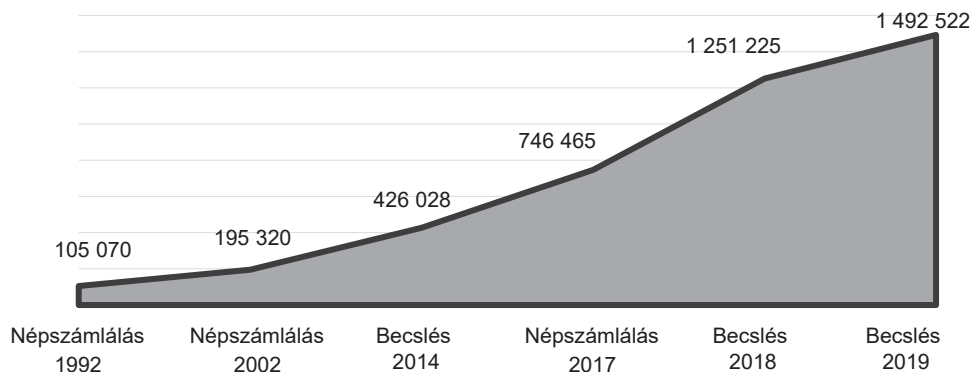
²⁶ Tólas Péter: A migráció mint biztonságpolitikai probléma. *Magyar Tudomány*, 180. (2019), 1. 67–78.

²⁷ Tólas Péter: *Az európai migrációs válság értelmezési kereteiről*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 9–10.

²⁸ Gazdag–Remek (2018) i. m. 24–25.; Marton Péter: *Biztonsági komplexumok. A biztonság empirikus elemzésének alapjai*. Budapest, Corvinus Egyetem, 2019.

²⁹ Jaime Baeza Freer – Leslie E. Wehner: Los desafíos de seguridad para Chile: definiciones para escenarios múltiples. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, 4. (2018), 1. 19–35.

2019 között csaknem egymillió bevándorló érkezett, jelenleg 8% körüli az összlakosságon belül az arányuk.³⁰

1. ábra: A Chilében élő külföldiek becsült száma (INE, 2019)

Forrás: Instituto Nacional de Estadísticas (2019) i. m.

A legáltalánosabb tendencia, hogy először turista vízummal érkeznek a letelepedni szándékozók és ennek lejártá előtt kérvényezik a tartózkodási engedélyt, amely 1-2 évig érvényes, engedélytől függően, majd ezután kérvényezhető a letelepedési engedély. Sok bevándorló turistaként marad az országban, és akár néhány év irreguláris³¹ tartózkodás után legalizálja státuszát a Bevándorlási Hivatalban.³²

A Haitiről érkezők Chilét az egyszerű beutazási lehetőségek miatt választották, hiszen a régióban többek között Brazília is szigorított a bevándorlási politikáján, megnehezítve a haitiak beutazását és munkavállalását. Míg viszonylag egyszerű a vízumkérelmek rendszere Chilében, maga a letelepedés, a munkavállalás már közel sem annyira. Olyan szokások, íratlan szabályok léteznek a chilei társadalomban, amelyek nem kedveznek a migrációnak. Maga a társadalom plusz szűrőként működik, megnehezítve a letelepedést. A chileiek rendkívül bizalmatlanok a külföldiekkel szemben, és ez az attitűd az egész kultúrára rányomja a bélyegét.

Identitás – kultúra

A chilei társadalmat gyakran a karibi kultúra ellentétéként írják le: hideg és barátságtalan. Ez többek között Chile hosszú évszázados elzártságával magyarázható, hiszen az Atacama-sivatag és az Andok hegység határolja az országot.³³ Más latin-amerikai országokkal

³⁰ Instituto Nacional de Estadísticas: *Estadísticas sociales – Demografía y migración 2019*. [online], 2019. Forrás: ine.cl [2020. 08. 20.]

³¹ A turistavízum lejártá után sokan maradnak Chilében, vagy turistaként dolgoznak és nem kérvényezik a munkavállalási engedélyt, vagy „határátlépésekkel” újítják meg a turistavízumot. A turistaként való munkavállalás során a bevándorló státusza legális, de illegálisan dolgozik turistaként. Thomazy Gabriella: *Tendencias actuales y nuevos desafíos de los migrantes en Chile*. *Acta Hispanica*, II. (2020), 409–421.

³² Thomazy (2020) i. m. 409–421.

³³ Nicolás Gissi – Carolina Pinto – Francisca Rodríguez: *Inmigración reciente de colombianos y colombianas en Chile: Sociedades plurales, imaginarios sociales y estereotipos*. *Estudios Atacameños*, (2019), 62. 127–141.

ellentétben Chilébe szinte egyáltalán nem érkeztek afrikai rabszolgák, így az afrikai komponens hiányzik a népesség összetételéből. A spanyol konkvisztádorok és telepesek után sok európai is érkezett az országba, így a chilei családnevek között gyakoriak az angol, német, francia eredetűek.³⁴ Chile déli részén német és a horvát kolóniák vannak, továbbá az őslakos indiánok aránya is alacsony (12,8%).³⁵ Egy ilyen közegben a Karib-térségből érkező afrokaribi leszármazottak, különösképpen a haitiak, rendszeresen diszkriminációról számolnak be az élet minden területén. Nehézségekbe ütközik a hivatalos lakásbérlet, akár egy évre előre is elkérhetik az albérlet árát, a bérlő „megbízhatóságát” számos hivatalos dokumentummal is igazolni kell, épp ezért gyakori az illegális és drága tömegszállítás. A bankszámla nyitása is körülményes, be kell mutatni a pénzügyi háttérrel, amely szinte lehetetlen feladat, főleg az olyan bevándorlónak, aki Haitiról érkezett.³⁶

A chilei spanyol – nyelvi akadályok

A haitiak a kreol és/vagy a francia nyelvet beszélik. A chilei spanyol egy kicsit más, mint a többi spanyol nyelv, sok helyi kifejezést vagy olyan szót használnak, amit Chilén kívül nem ismernek, így még egy spanyol anyanyelvűnek is gondot okozhat kezdetben akár egy étlap megértése is. Kétségtelen, hogy az integrációhoz el kell sajátítani a sajátos chilei spanyol nyelvet és a szóhasználatot.³⁷ A nyelvi kiszolgáltatottság miatt a haitiakat sokszor illegálisan alkalmazzák, lejárt turistavízummal dolgoznak hosszú ideig, sokkal alacsonyabb bérért, mint a helyiek, vagy más bevándorló csoportok.³⁸ Az állam nem biztosít nyelvtanfolyamokat, ezt helyi alapítványok próbálják megoldani. Haiti és Chile között nincs egyezmény a külföldön szerzett szakképzettség elismeréséről, így hosszú és költséges elismerési eljárásra van szükség spanyol nyelvű különböző vizsgákkal.³⁹

Munkavállalás – törvényi szabályozás

A chilei Munka Törvénykönyve meghatározza a külföldiek arányát, akik egy adott munkahelyen dolgozhatnak. A Munka Törvénykönyvének 19–20. cikke kimondja, hogy: „Legalább a dolgozók 85 százalékának chilei állampolgárnak kell lennie.”⁴⁰ A jogszabály alól mentességet élveznek többek között a 25 főnél kevesebb dolgozót foglalkoztató vállalkozások, vagy azok a külföldiek, akik legalább öt éve letelepedési engedéllyel rendelkeznek. A Haitiról érkező bevándorlók főleg az építőiparban keresettek,⁴¹ egyrészt a nyelvi

³⁴ Soltész Béla: Chile. In Bács Zoltán – Szente-Varga Mónika (szerk.): *Dél-Amerika a 21. században – társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 59–75.

³⁵ Instituto Nacional de Estadísticas (2017) i. m. 16.

³⁶ Thomazy (2020) i. m. 409–421.

³⁷ Gissi–Pinto–Rodríguez (2019) i. m. 127–141.

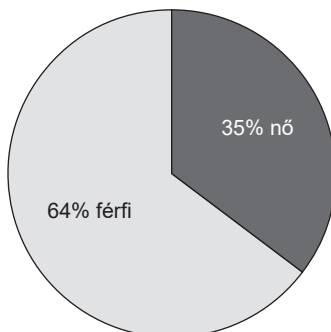
³⁸ Rojas Pendemonte–Koechlin (eds.) (2017) i. m.

³⁹ Thomazy (2020) i. m. 409–421.

⁴⁰ Ley Chile: Código del Trabajo Chile – 2003. Capítulos III. Ley 18.620, De la nacionalidad de los trabajadores. Artículo 19–20. [online], 2003. 01. 16. Forrás: leychile.cl [2019. 08. 22.]

⁴¹ Ciedess: *Trabajadores extranjeros llegan a 160 mil en Chile. En construcción lideran peruanos y haitianos*. [online], 2017. 04. 28. Forrás: ciedess.cl [2019. 12. 13.]

nehézségek miatt ebben a szektorban a legegyszerűbb elhelyezkedniük, másrészt, a többi bevándorlócsoporthal ellentétben, elsősorban férfiak érkeznek Haitiről (2. ábra).

2. ábra: Tartózkodási engedéllyel rendelkező haiti bevándorlók nemek szerinti megoszlása (2005–2019)⁴²

Forrás: a szerző statisztikája a Bevándorlási Hivatal primer adatai alapján

Az építőiparon kívül főként betanított munkásként dolgoznak (mezőgazdaság, kézműipar/gyártás, feldolgozóipar).⁴³ Komoly probléma a nyelv kérdése, hiszen Chilében szigorú munkavédelmi szabályok vannak, így a kötelező munkavédelmi tanfolyamokat is le kell fordítani kreol nyelvre, vagy tolmácsot kell alkalmazni, amely plusz költséget jelent a munkáltatóknak. A különféle álláskereső portálok sajátossága, hogy kötelező feltüntetni az állampolgárságot, és erre is szűrik a pályázókat.

A haitiakra jellemző, hogy általában a család egy embernek gyűjti össze az utazáshoz szükséges összeget. A kiválasztott feladata a család megélhetéséhez és utazásához szükséges anyagiak biztosítása, ez azonban sokszor lehetetlen feladat.⁴⁴ A Cenem (Migrációs Tanulmányok Központja) felmérése alapján a Chilében élő haitiak 86%-ának nehézséget okoz a munkavállalás; a fő akadály a munkavállalási engedély beszerzése és a spanyol nyelvtudás hiánya, a megkérdezettek mindössze 14,8% beszél megfelelően spanyolul.⁴⁵

A biztonságiasítástól a rendkívüli intézkedésekig

Az előzőekben láthattunk néhány olyan „szűrőt”, amelyet a társadalom alkalmaz a bevándorlókkal szemben, a haitiak ebből a szempontból még nehezebb helyzetben vannak az anyanyelvük és az afrokaribi származásuk miatt is, de ahhoz, hogy a haitiak jelenlétét a társadalom biztonsági fenyegetésként értékelje, számos kiváltó tényező is megjelent. A biztonságiasításnak öt eleme különböztethető meg,⁴⁶ az első a biztonságiasítást végző

⁴² A Bevándorlási Hivatal az átláthatóság miatt 2005-től évente közzéteszi a kiadott letelepedési és a tartózkodási engedélyeket (alapadatokkal: ország, nem, foglalkozás stb.) így az elsődleges források megkönnyítik a statisztikák összeállítását. Departamento de Extranjería y Migración: *Estadísticas migratorias – Chile*. [online], 2019. Forrás: extranjeria.gob.cl [2020. 05. 03.]

⁴³ Pablo Contreras: *En dónde trabajan los extranjeros que han llegado a Chile*. [online], 2018. 05. 28. Forrás: publimento.cl [2020. 04. 12.]

⁴⁴ Rojas Pendemonte–Koechlin (eds.) (2017) i. m.

⁴⁵ Centro Nacional de Estudios Migratorios: *Haitianos en Chile*. [online], 2018. Forrás: cenem.utalca.cl [2020. 04. 20.]

⁴⁶ Marton–Balogh–Rada (2015) i. m. 23.

aktor azonosítása, ez a példánknál maradván a chilei társadalom; a második a védelem tárgya, itt maga az identitás, a nyelv és a kultúra, a harmadik elem az egzisztenciális fenyegetés. Marton Péter, Balogh István és Rada Péter az egzisztenciális jelző elhagyását javasolja, és értelmezésükben a fenyegetés olyan tényező, „amely egy kollektíva életét kiközökentheti a megszokott kerékvágásból”.⁴⁷ A chilei példában a haitiak jelennek meg mint fenyegető tényező. A negyedik elemnél a hangsúly a beszédaktuson (*speech act*) van, a biztonságiásiást végző szereplő, a chilei társadalom megpróbálja felhívni a figyelmet (média, közösségi hálózatok stb.) a fenyegetés tárgyára, vagyis a haitiakra. Az utolsó elem pedig a rendkívüli intézkedések meghozatala a társadalom biztonságpercepciója által azonosított, veszélyeztetett alany, azaz maga a chilei társadalom védelmében.

A haitiak esetében volt egy olyan kiváltó tényező, amely felhívta a chilei társadalom figyelmét a tőlük nyelvben és megjelenésben is eltérő, főként férfiakkal álló, növekvő számú afrokaribi kisebbségre: a Tele13⁴⁸ riportfilmje, 2016. augusztus 2-án.⁴⁹ Valamint ugyanezen a napon a 24horas.cl⁵⁰ hírportál is tudósított a főként Santiago, Quilicura kerületében élő, naponta 200 fővel gyarapodó új bevándorlócsopotról. Az említett híreket⁵¹ gyorsan átvették a helyi hírportálok és a közösségi média is.

A Bevándorlási Hivatal minden év 6–7. hónapjában aktualizálja az előző évre vonatkozó nyilvános adatokat a tartózkodási és letelepedési engedélyek számáról, így ez is szerepet játszott az augusztus 2-i riportfilm elkészítésében. Ezt követően rendszeresen jelentek meg hírek a haitiakról. Nagy visszhangot kapott például 2016. november 20-án, a La Tercera hírportál jelentése, amelyben részletesen elemzik a 22:30-kor a Latin American Wings légitársasággal érkező haitiak esetét, akik feltehetően egy jól jövedelmező, illegális, szervezett emberkereskedelem áldozatai. A jelentés szerint havonta megközelítőleg 4 ezren érkeztek Chilébe. Bár a kormányzati oldalról nem, a sajtóban ekkor már megjelent a „tömeges bevándorlás” kifejezés. A PDI (Chilei Nyomozó Rendőrség) jelentése alapján vizsgálat kezdődött a Haitiról érkező turistákkal kapcsolatban, akik feltételezhetően az országban maradnak, de valódi intézkedés nem történt.⁵² Az akkori elnök, Michelle Bachelet (2014–2018), migrációhoz való viszonyát alapvetően nyitott, a „latin testvérek” befogadását hirdető politikával lehetett azonosítani.

A 2016-os híradásoktól kezdődően a chileiek sorra osztottak meg a különböző közösségi hálózatokon fotókat/videókat főképp a repülőtér sorban álló haitiakról vagy Santiago központjában a Bevándorlási Hivatalnál az utcán kigyózó hosszú sorokról, ahol a haitiak jól felismerhetők bőrszínükről, ruházatukról. 2017. február 20-án, a 24horas hírportál részle-

⁴⁷ Marton–Balogh–Rada (2015) i. m. 29.

⁴⁸ T13: *Haití en Chile: así viven los „chileanos” en Santiago*. [online], 2016. 08. 02. Forrás: t13.cl [2020. 10. 23.]

⁴⁹ Bár már 2015-be is megjelent néhány híradás a haitiakról, de inkább, mint érdekességként írtak róluk. Felipe De Ruyt: *Capacitan en idioma créole a matronas para atender a creciente población haitiana migrante*. [online], 2015. 04. 19. Forrás: emol.com [2020. 10. 23.]

⁵⁰ 24 Horas: *Más de 41.000 haitianos han llegado a Chile entre 2013 y 2016*. [online], 2016. 08. 14. Forrás: 24.horas.cl [2020. 10. 23.]

⁵¹ A témával kapcsolatban csak a jelentősnek ítélt, a téma szempontjából új információval szolgáló hírek képezik az elemzés tárgyát, amelyeket a hírportálok és a közösségi média is átvettek.

⁵² Sebastián Labrín: *Fiscalía indaga presunto tráfico de migrantes haitianos en aeropuerto República Dominicana y Santiago*. [online], 2016. 11. 20. Forrás: latercera.com [2020. 10. 23.]

tes interjúban számolt be a haitiak bevándorlása mögött meghúzó „virágzó üzletről”,⁵³ majd 2017. július 31-én egy Haitiről érkező leprás eset borzolta fel a kedélyeket. Az első leprás betegről tudósított a hír, amit az összes helyi média átvett.⁵⁴ Az Egészségügyi Minisztérium cáfolta, hogy ez lenne az első ilyen megbetegedés az országban, hiszen a Chiléhez tartozó Húsvét-szigeten már 1889-ben regisztráltak leprás beteget.⁵⁵ 2018. január 13-án vezető hírportálok (Cooperativa, El Mercurio) részletes adatokat közöltek arról, hogy a haitiak száma 114%-kal nőtt 2016–2017 között, és számuk meghaladja a 100 ezer főt.⁵⁶ 2018. február 28-án egy olyan videó jelent meg a közösségi hálón, amely a haitiak érkezését mutatja, egy charter járáttal, kezükben egyforma sárga borítékkal, amely a szállásfoglalásra és a tartózkodásra elegendő pénzt tartalmazhat. Erről szintén a Tele13⁵⁷ készített riportot és még aznap szinte valamennyi híradásban megjelent, a hozzá kapcsolódó elemzésekkel együtt. 2016 és 2018 között számos médium foglalkozott a haitiakkal, mondhatni havi rendszerességgel. A chilei Emberi Jogi Központ (INDH) 2017-es felmérése szerint nagyon gyakori a rasszista vagy diszkriminatív megnyilvánulás a bevándorlókkal szemben, a kevésbé erőszakostól kezdve egészen a bántalmazásig, különösen a haitiak irányában.⁵⁸

Míg a társadalom oldaláról szinte folyamatosnak mondható a fent említett „speech act”, addig a kormány, Michelle Bachelet elnöksége alatt, erről nem vett tudomást, annak ellenére sem, hogy a 2013-as választási kampányában a bevándorlási törvény szigorítását ígérte. Sőt 2015-től lehetővé tette a külföldiek egyszerűsített, úgynevezett „munkavállalási célú” tartózkodási engedélyét.⁵⁹

A 2017-es év kampányév volt, az elnöki posztért induló jobboldali Sebastian Piñera (második kormányzása: 2018–2022) új migrációs törvényt ígért. 2017. december 17-én meg is nyerte a választásokat, a chilei demokrácia történetében a legnagyobb többséggel 54,57%.⁶⁰ Ezzel párhuzamosan számos kritika érte Michelle Bachelet kormányát, hiszen 2018 márciusáig az illegális bevándorlók becsült száma elérte a 300 ezer főt.⁶¹

Sebastian Piñera, alig néhány héttel hivatalba lépése után, 2018. április 6-án, azt nyilatkozta, hogy: „Eljött az a pillanat, amikor rendet teszünk az otthonunkban, amit másokkal

⁵³ A chilei Nyomozó Rendőrség (PDI) számos vizsgálatot indított, de vagy nem zárult le a nyomozás, vagy nem vezetett eredményre. A Haitiről érkező bevándorlók repülővel érkeztek Chilébe, több ezer dollár megfizetése után. A beszerzők munkát, tartózkodási engedélyt és bejelentett lakóhelyet ígértek, ami gyakran tömegszállást és illegális munkát jelentett. 24 Horas: *El negocio ilegal tras la llegada de haitianos al país*. [online], 2017. 02. 20. Forrás: 24horas.cl [2020. 04. 12.]

⁵⁴ El Mostrador: *Joven haitiano fue tratado en Hospital de Valdivia tras ser diagnosticado con lepra*. [online], 2017. 07. 31. Forrás: elmostrador.cl [2020.10.23.]

⁵⁵ Publimetro: *Lepra: Casos reportados hoy no son los primeros en Chile continental Lunes*. [online], 2017. 07. 31. Forrás: publimetro.cl [2020. 10. 23.]

⁵⁶ Cooperativa: *Más de 100 mil haitianos entraron a Chile en 2017*. [online], 2018. 01. 13. Forrás: cooperativa.cl [2020. 10. 24.]

⁵⁷ T13: *¿Hay racismo en Chile? servicio jesuita a migrantes analiza polémico video sobre haitianos miércoles*. [online], 2018. 02. 28. Forrás: t13.cl [2020. 10. 23.]

⁵⁸ María E. Tijoux – Constanza Ambiado: *Informe-racismos y migración contemporánea en Chile. Racismos y Migraciones*. Contemporáneas de la Vicerrectoría de Extensión y Comunicaciones de la Universidad de Chile, [online], 2019. 10. 31. 6. Forrás: tbinternet.ohchr.org [2020. 10. 24.]

⁵⁹ Jaime Liencura: *Migración: la frontera que divide a los gobiernos de Bachelet con el de Piñera*. [online], 2018. 11. 12. Forrás: publimetro.cl [2020. 10. 23.]

⁶⁰ *Elecciones Presidenciales – 2017*. [online], 2017. Forrás: servel.cl [2020. 10. 23.]

⁶¹ Liencura (2018) i. m.

megosztunk”;⁶² a kormány új álláspontot fogalmazott meg a migrációval kapcsolatban, célja egy biztonságos és szabályozott bevándorlási rendszer kialakítása volt. Piñera az új törvénytervezetet 2018. április 9-én nyújtotta be,⁶³ egy 2018. április 16-án hatályba lépő rendelettel együtt, amely három fontos rendelkezést tartalmazott: 1. a haitiakra vonatkozólag szigorúbb intézkedés lép életbe, bevezetik a vízumkötelezettséget, amit kizárólag Haiti Puerto Principe városában, a chilei konzulátuson lehet kérvényezni; 2. a venezuelaiak új típusú tartózkodási engedélyt igényelhetnek, ami megkönnyíti a bevándorlásukat; 3. a 2015-ben Michelle Bachelet kezdeményezte „munkavállalási célú” tartózkodási engedélyt eltörlik, mivel feltehetőleg a Haitiről érkezők hamis munkaszerződéssel juthattak az engedélyhez.⁶⁴

A rendkívüli intézkedések hatása és kritikája

A Bevándorlási Hivatal összesen 252 121 tartózkodási engedélyt állított ki a haitiak számára 2005 és 2019 között, ebből több mint 200 ezret 2017–2019 során.⁶⁵ Az intézkedéseknek pozitív volt a visszhangja, mivel a Haitiről érkező bevándorlók száma radikálisan lecsökkent, viszont számos bevándorláshoz köthető szervezet és szakértő bírálta a kormány szigorítását, a haitiak diszkriminálását, miközben a venezuelaiak bevándorlását megkönnyítette az intézkedés.⁶⁶ A bírálókkal egy időben, 2018. május 13-án a Tele13 arról tudósított, hogy két haiti állampolgár feltehetően megerőszakolt egy értelmi fogyatékos nőt.⁶⁷ 2018. október 18-án a kormány meghirdette a „Humanitárius visszaköltözés” programját is, amelynek keretében elsősorban haitiak pályázhattak ingyenes hazaköltözésre, feltéve, ha kilenc évig nem térnek vissza Chilébe.⁶⁸

2016 augusztusában jelentek meg az első olyan híradások, amelyek szervezett emberkereskedelemmel kapcsolták össze a haitiak bevándorlását, valamint eltérő kultúrájú, nyelvű, főleg férfiakból álló, afrokaribi bevándorlócsoportha hívta fel a társadalom figyelmét. A rendkívüli intézkedések meghozatalához a társadalom általi biztonágiasítás kezdetétől alig másfél évre volt szükség, bár mindezt segítette, hogy épp elnökválasztás volt az országban. A 2018. április 16-án érvénybe lépő rendelet a venezuelaiak bevándorlását elősegítette, a haitiakét megnehezítette, annak ellenére, hogy 2005 és 2019 között 420 190 venezuelai

⁶² María J. Navarrete – Sebastián Vedoya: “Ordenar la casa”: análisis del primer año de la política migratoria del gobierno. [online], 2019. 04. 06. Forrás: latercera.com [2019.04.07.]. / Liencura (2018) i. m.

⁶³ A törvénytervezetet 2020 decemberében fogadta el a Szenátus, de még várható komolyabb vita az új törvényről. Gobierno de Chile: Congreso aprobó la Ley de Migración y Extranjería y quedó en condiciones de ser promulgada. [online], 2020. 12. 03. Forrás: gob.cl [2020. 12. 12.]

⁶⁴ Gobierno de Chile: Reforma Migratoria y Política Nacional de Migraciones y Extranjería. Digital Gobierno. [online], 2019. 04. 08. Forrás: cdn.digital.gob.cl [2019. 12. 20.]; Tijoux–Amiando (2019) i. m. 10.

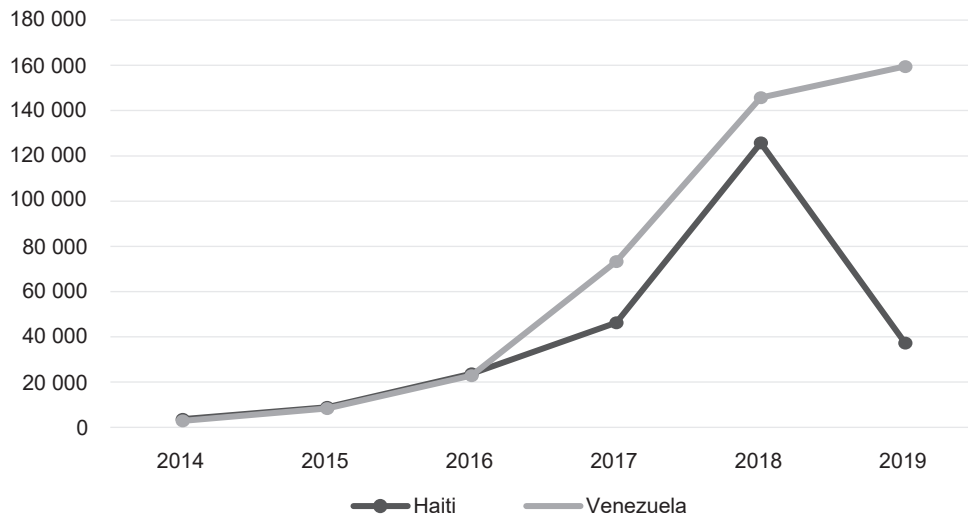
⁶⁵ Departamento de Extranjería y Migración (2019) i. m.

⁶⁶ Andrea Bustos – Martín Espinoza: Pobreza, racismo e idioma: la triple discriminación a los haitianos en Chile. [online], 2018.05.14. Forrás: radio.uchile.cl [2020.10.23.].

⁶⁷ T13: Dos ciudadanos haitianos acusados de violar a una mujer con deficiencias mentales. [online], 2018. 05. 13. Forrás: t13.cl [2020. 10. 23.]

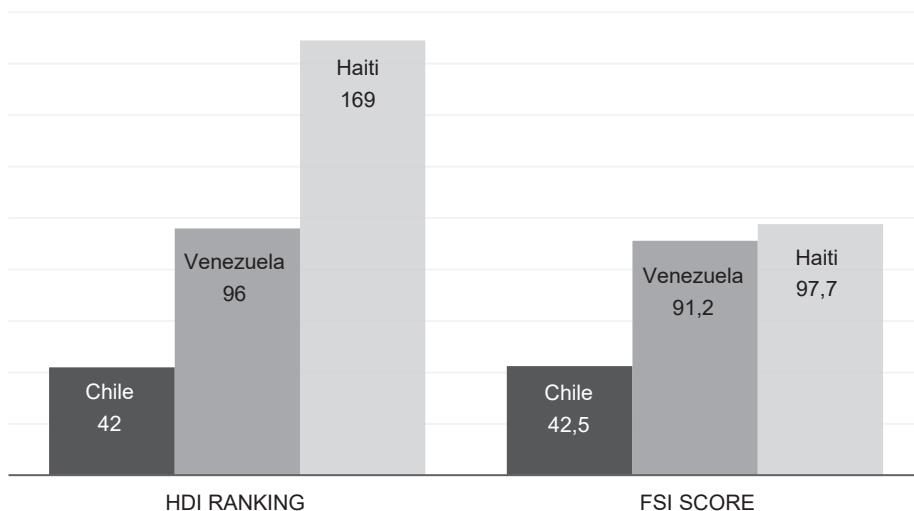
⁶⁸ Ministerio Secretaría General de Gobierno: Comenzó inscripción: en qué consiste el Plan de Retorno Humanitario para migrantes. [online], 2018. 10. 18. Forrás: msgg.gob.cl [2020. 04. 30.]

kapott valamilyen tartózkodási engedélyt, tehát közel dupla annyian érkeztek ugyanazon idő alatt, mint Haitiról (3. ábra).⁶⁹

3. ábra: Venezuelaiak és haitiak tartózkodási engedélye (2014–2019)

Forrás: a szerző statisztikája a Bevándorlási Hivatal primer adatai alapján⁷⁰

4. ábra: HDI (2019) / FSI Score (2020) országok szerint

Forrás: Human Development Indicators: HDI 2019. [online], 2019. Forrás: hdr.undp.org [2020. 10. 24.] / Fragile States Index 2020. i. m.

⁶⁹ Departamento de Extranjería y Migración (2019) i. m.

⁷⁰ A bevándorlókkal kapcsolatos statisztikai adatok 2005-től érhetőek el, mivel nagyon kevesen érkeztek mindkét országból, 2005–2014 között, így a grafikonban csak 2014-től jelennek meg az adatok. Departamento de Extranjería y Migración (2019) i. m.

Ha összehasonlítjuk Chile, Haiti és Venezuela néhány mutatóját (4. ábra) úgy, mint a HDI (Emberi Fejlettségi Index), az FSI (Fragile States Index), Haiti minden tekintetben rosszabb mutatókkal rendelkezik, továbbá a születéskor várható átlagos élettartam is Haiti a legalacsonyabb, a 2019-es adatok alapján mindössze 64,001 év (Chile: 80,181; Venezuela: 72,064).⁷¹ Haiti esetében hosszú ideje jelen lévő, elhúzódó válságról beszélhetünk, míg Venezuela gazdasági, politikai összeomlása a régióban az utóbbi évek legnagyobb menekültválságát eredményezte. Néhány év alatt 5,5 millió venezuelai hagyta el a hazáját, ebből 4,6 millió tartózkodik a régióban, folyamatosan vándorolva és jobb lehetőséget keresve. A 2020-as adatok alapján, Peruban közel 1 millió, Chilében 457 ezer, a szomszédos Kolumbiában 1,8 millió venezuelai tartózkodott, ami óriási terhet jelent Kolumbia gazdaságára nézve (a becslések alapján 2021-ben 641 millió USD).⁷² A venezuelai menekültválság megoldása kétséges, a nemzetközi összefogás hiánya miatt.

További fontos különbség a két bevándorlócsoport között, hogy a venezuelaiak még a chilei átlagnál is iskolázottabbak, a haitiak pedig alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek.⁷³ A korábban említett „munkavállalási célú” tartózkodási engedélyt a kormány a gyakori hamis munkaszerződésekre, valamint a haitiak magas arányú igénylésére hivatkozva törölte el. Viszont ez az érvelés nem állja meg a helyét, hiszen a Bevándorlási Hivatal 2016–2017-es adatai alapján a venezuelaiak igénylése 954%-kal, a kolumbiaiaké 137%-kal nőtt, ugyanazon időszakban, miközben a haitiaké lecsökkent 39%-kal, továbbá általános gyakorlat volt a hamis munkaszerződések használata a bevándorlók körében.⁷⁴

Sebastián Piñera 2018 áprilisában meghirdette a „rendkívüli legalizálás” programját azoknak a bevándorlóknak, akiknek a státusza nem volt rendezett. A 2019. októberig tartó folyamat során 155 438 fő bevándorló jelentkezett a programba, nemcsak haitiak, hanem többek között kolumbiai és venezuelai bevándorlók is.⁷⁵ Ezzel párhuzamosan megkezdődött a Bevándorlási Hivatal teljes digitalizálása is, amely külföldről is lehetővé teszi a szolgáltatás elérését.⁷⁶ Hosszú vitát követően, végül a chilei Kongresszus 2020. december 3-án megszavazta az új migrációs törvényt, továbbá ezzel párhuzamosan egy új intézményt létrehozását, a Nemzeti Migrációs Szolgálatot, amely szabályozó szervként fog működni.⁷⁷ Az új törvény egyik fontos eleme, hogy nem teszi lehetővé a Chilébe turistaként érkezőknek a tartózkodási engedély kérvényezését, azt a szokásos tartózkodási hely szerinti országban kell benyújtani. Ezzel a bevándorlási hivatal túlterheltségének a csökkentését, illetve a kérvények elbírálásnak a meggyorsítását várják.⁷⁸ Sebastian Piñera reformja radikális változást jelentett Michelle Bachelet humanitárius, a migrációhoz való jogot hirdető poli-

⁷¹ World Bank (2019) i. m.

⁷² R4V: RMRP 2021 – Para refugiados y migrantes de Venezuela. [online], 2021. 6., 94–97, 109–113, 165–169. Forrás: r4v.info [2021. 05. 20.]

⁷³ Instituto Nacional de Estadísticas: *Características de la inmigración internacional en Chile – Censo 2017*. [online], 2018. 11. Forrás: censo2017.cl [2020. 10. 08.]

⁷⁴ Tijoux–Ambiado (2019) i. m. 10.

⁷⁵ Servicio Jesuita a Migrantes (2020) i. m. 22.

⁷⁶ Departamento de Extranjería y Migración: *Más de un 60% de los trámites de Extranjería se han digitalizado terminando con las filas*. [online], 2020. 02. 20. Forrás: extranjeria.gob.cl [2020. 05. 20.]

⁷⁷ Gobierno de Chile (2020) i. m.

⁷⁸ Patricio Trincado: *Nueva ley de migración y extranjería: ¿avanzamos o retrocedimos?*. [online], 2020. 12. 18. Forrás: amnistia.cl [2021. 01. 05.]

tikájával szemben.⁷⁹ Michelle Bachelet annak ellenére nem kezdeményezett reformokat, hogy Santiago számos kerületében a bevándorlók aránya a lakónépességhez viszonyítva 22,9–26,9%-kal emelkedett meg, korlátozva a lakosság hozzáférését az alapvető erőforrásokhoz és intézményekhez (például oktatás, egészségügy, lakhatás, üzletek stb.).⁸⁰

Összefoglalás

A haitiak Chilébe érkezése társadalmi és politikai szinten is nagyon sok vitát váltott ki. Számos riport, tudósítás szólt arról, hogy „illegális és jövedelmező iparág” épülhetett a haitiak Chilébe utaztatására.⁸¹ Annak ellenére, hogy Venezuelából jóval többen érkeztek az andoki országba ugyanazon idő alatt, a kormány társadalmi nyomásra, a venezuelaiak bevándorlását megkönnyítette, míg a haitiakét diszkriminatív módon megnehezítette. A chilei kormány bevándorlással kapcsolatos új intézkedése kedvezett egy olyan bevándorló csoportnak, amely hasonló társadalmi, nyelvi, vallási és kulturális identitással rendelkezik, és szigorúbban lépett fel a befogadó kultúrától eltérő bevándorlókkal szemben. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a venezuelaiakkal kapcsolatban egyfajta „chilei szolidaritásról” is beszélhetünk, hiszen a Pinochet-diktatúra idején nagyon sok chilei menekült Venezuelába.⁸² Továbbá az is nyilvánvaló, hogy a venezuelai migrációs problémát Kolumbia egyedül nem képes megoldani.

A Chilébe érkező haitiak példája azt mutatja, hogy ha a kormány nem lép fel időben, akkor a társadalom szűrőként viselkedhet, és akár a kormány helyett is, vélt vagy valós biztonsági fenyegetésként azonosíthat egy csoportot. A konkrét esettanulmányban olyan reverz folyamat jelent meg, amely az általános biztonságelméletben használt biztonságiasítás aktoraként egy heterogén és széles társadalmi réteget azonosít, az általánosan megszokott szűk és homogén kormányzó elittel szemben. Ennek eredményeként Sebastián Piñera, elnök új rendelettel korlátozta a haitiak beutazását, az új migrációs törvény megszigorította a bevándorlást, továbbá új intézmény létrehozását, illetve a Bevándorlási Hivatal teljes digitalizálását kezdeményezte. Ezzel kapcsolatban fontos felhívni a figyelmet a biztonság szubjektív percepciójára, amikor a „társadalom biztonságpercepciója áthidalhatatlanul távolra kerül a valóságtól, illetve ha a biztonságpercepciót befolyásoló szereplők nem képesek vagy nem akarják megkülönböztetni a szubjektív biztonságot az objektív biztonsági helyzettől”.⁸³ Továbbá felmerül a kérdés, hogy milyen mélyen gyökerezhet az ellenséges attitűd a társadalomban, amely képes viszonylag egységes fellépésre és politikai szintre emeli ezt a folyamatot? Érdekes lehet ennek a kérdésnek a vizsgálata a jövőben, hiszen a gyorsan változó 21. századi biztonsági dinamikák értelmezésnek egy új állomását jelentheti.

⁷⁹ Liencura (2018) i. m.

⁸⁰ A lakónépességben belül a bevándorlók aránya néhány santiagói kerületben (2017-es adatok): Lampa (26,9%), San Miguel (26,4%), Providencia (24,5%), Ñuñoa (24,2%), Santiago-Központ (23,5), Independencia (22,9%). Instituto Nacional de Estadísticas: *Migración Interna en la Región Metropolitana. Instituto Nacional de Estadísticas noviembre de 2020.* [online], 2020. 13–14. Forrás: ine.cl [2021. 06. 01.]

⁸¹ Fernando Thauby: *Inmigrantes haitianos: una conspiración.* [online], 2019. 01. 14. Forrás: elmostrador.cl [2020. 05. 05.]

⁸² José Del Pozo: Los chilenos en el exterior: ¿De la emigración y el exilio a la diáspora? El caso de Montréal. *Revue européenne des migrations internationales*, 20. (2004), 1. 75–95.

⁸³ Tólas Péter: Széjlegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről II. *Nemzet és Biztonság*, 5. (2009), 29.

Felhasznált irodalom

- 24 Horas: *Más de 41.000 haitianos han llegado a Chile entre 2013 y 2016*. [online], 2016. 08. 14. Forrás: 24.horas.cl [2020. 10. 23.]
- 24 Horas: *El negocio ilegal tras la llegada de haitianos al país*. [online], 2017. 02. 20. Forrás: 24horas.cl [2020. 04. 12.]
- Baeza Freer, Jaime – Leslie E. Wehner: Los desafíos de seguridad para Chile: definiciones para escenarios múltiples. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, 4. (2018), 1. 19–35. Online: <https://doi.org/10.18847/1.7.2>
- Bustos, Andrea – Martín Espinoza: *Pobreza, racismo e idioma: la triple discriminación a los haitianos en Chile*. [online], 2018. 05. 14. Forrás: radio.uchile.cl [2020. 10. 23.]
- Buzan, Barry – Ole Waever – Jaap de Wilde: *Security: A new framework for analysis*. London, Linne Rienner, 1998.
- Ciedess: Trabajadores extranjeros llegan a 160 mil en Chile. En construcción lideran peruanos y haitianos. [online], 2017. 04. 28. Forrás: ciedess.cl [2019. 12. 13.]
- Centro Nacional de Estudios Migratorios: *Haitianos en Chile*. [online], 2018. Forrás: cenem.utralca.cl [2020. 04. 20.]
- Contreras, Pablo: *En dónde trabajan los extranjeros que han llegado a Chile*. [online], 2018. 05. 28. Forrás: publimetro.cl [2020. 04. 12.]
- Cooperativa: *Más de 100 mil haitianos entraron a Chile en 2017*. [online], 2018. 01. 13. Forrás: cooperativa.cl [2020. 10. 24.]
- Country Economy: *Haiti vs. Chile*. [online], Forrás: countryeconomy.com [2020. 04. 30.]
- Del Pozo, José: Los chilenos en el exterior: ¿De la emigración y el exilio a la diáspora? El caso de Montréal. *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 20. (2004), 1. 75–95. Online: <https://doi.org/10.4000/remi.4968>
- Departamento de Extranjería y Migración: *Estadísticas migratorias – Chile*. [online], 2019. Forrás: extranjeria.gob.cl [2020. 05. 03.]
- Departamento de Extranjería y Migración: *Más de un 60% de los trámites de Extranjería se han digitalizado terminando con las filas*. [online], 2020. 02. 20. Forrás: extranjeria.gob.cl [2020. 05. 20.]
- De Ruyt, Felipe: *Capacitan en idioma créole a matronas para atender a creciente población haitiana migrante*. [online], 2015. 04. 19. Forrás: emol.com [2020. 10. 23.]
- Elecciones Presidenciales – 2017*. [online], 2017. Forrás: oficial.servei.cl [2020. 10. 23.]
- El Mostrador: *Joven haitiano fue tratado en Hospital de Valdivia tras ser diagnosticado con lepra*. [online], 2017. 07. 31. Forrás: elmostrador.cl [2020. 10. 23.]
- El Tiempo: *Diez claves de Haití diez años después del terremoto*. [online], 2020. 01. 12. Forrás: eltiempo.com [2020. 04. 30.]
- Fragile States Index 2020*. [online], 2020. Forrás: fragilestatesindex.org [2020. 10. 24.]
- Gazdag Ferenc – Remek Éva: *A biztonságos tanulmányok alapjai*. Budapest, Dialóg Campus, 2018.
- Gissi, Nicolás – Carolina Pinto – Francisca Rodríguez: Inmigración reciente de colombianos y colombianas en Chile: Sociedades plurales, imaginarios sociales y estereotipos. *Estudios Atacameños*, (2019), 62. 127–141. Online: <https://doi.org/10.22199/issn.0718-1043-2019-0011>
- Gobierno de Chile: *Reforma Migratoria y Política Nacional de Migraciones y Extranjería*. Digital Gobierno. [online], 2019. 04. 08. Forrás: cdn.digital.gob.cl [2019. 12. 20.]
- Gobierno de Chile: *Congreso aprobó la Ley de Migración y Extranjería y quedó en condiciones de ser promulgada*. [online], 2020. 12. 03. Forrás: gob.cl [2020. 12. 12.]
- Haas, Hein de – Stephen Castles – Mark J. Miller: *The age of migration. International population movements in the modern world*. 6th Edition, London, Red Globe Press, 2020.
- Human Development Indicators: *HDI 2019*. [online], 2019. Forrás: hdr.undp.org [2020. 10. 24.]
- Insight Crime: *Chile Profile*. [online], 2018.04.23. Forrás: insightcrime.org [2019. 09. 10.]
- Instituto Nacional de Estadísticas: *Síntesis de resultados – Censo 2017*. [online], 2017. Forrás: censo2017.cl [2019. 12. 20.]
- Instituto Nacional de Estadísticas: *Características de la inmigración internacional en Chile – Censo 2017*. [online], 2018. 11. Forrás: censo2017.cl [2020. 10. 08.]

- Instituto Nacional de Estadísticas: Estadísticas sociales – Demografía y migración 2019. [online], 2019. Forrás: ine.cl [2020. 08. 20.]
- Instituto Nacional de Estadísticas: *Migración Interna en la Región Metropolitana. Instituto Nacional de Estadísticas noviembre de 2020.* [online], 2020. Forrás: ine.cl [2021. 06. 01.]
- IOM: *Términos fundamentales sobre migración.* [online], Forrás: iom.int [2021. 05. 23.]
- J. Nagy László: Haiti, a pária állam In Horváth Emőke – Lehoczki Bernadett (szerk.): *Diplomácia és nemzetközi kapcsolatok. Amerika a XIX–XXI. században.* Budapest, L'Harmattan, 2019. 106–114.
- Labrín, Sebastián: *Fiscalía indaga presunto tráfico de migrantes haitianos en aeropuerto República Dominicana y Santiago.* [online], 2016. 11. 20. Forrás: latercera.com [2020. 10. 23.]
- Ley Chile: Código del Trabajo Chile – 2003. Capítulos III. Ley 18.620, De la nacionalidad de los trabajadores. Artículo 19–20. [online], 2003. 01. 16. Forrás: leychile.cl [2019. 08. 22.]
- Liencura, Jaime: *Migración: la frontera que divide a los gobiernos de Bachelet con el de Piñera.* [online], 2018. 11. 12. Forrás: publimetro.cl [2020. 10. 23.]
- Marín Sanabria, Sebastián – Estefanía Pareja Blanco: Las misiones de paz en Haití; la búsqueda de desarrollo en escenarios de estado fallido. *Revistas científicas Universidad de San Buenaventura*, 11. (2018), 1. 91–125. Online: <https://doi.org/10.21500/20115733.3774>
- Marton Péter: *Biztonsági komplexumok. A biztonság empirikus elemzésének alapjai.* Budapest, Corvinus Egyetem, 2019.
- Marton Péter: A biztonság empirikus elemzésének újragondolása. *Nemzet és Biztonság*, (2017), 6. 61–78.
- Marton Péter – Balogh István – Rada Péter: *Biztonsági tanulmányok.* Budapest, Antal József Tudásközpont, 2015.
- Matus János: A biztonság és a védelem problémái a változó nemzetközi rendszerben. *Hadtudomány*, 15. (2005), 4.
- Ministerio Secretaría General de Gobierno: *Comenzó inscripción: en qué consiste el Plan de Retorno Humanitario para migrantes.* [online], 2018. 10. 18. Forrás: msgg.gob.cl [2020. 04. 30.]
- Navarrete, María J. – Sebastián Vedoya: “Ordenar la casa”: análisis del primer año de la política migratoria del gobierno. [online], 2019. 04. 06. Forrás: latercera.com [2019. 04. 07.]
- Publimetro: *Lepra: Casos reportados hoy no son los primeros en Chile continental Lunes.* [online], 2017. 07. 31. Forrás: publimetro.cl [2020. 10. 23.]
- R4V: *RMRP 2021 – Para refugiados y migrantes de Venezuela.* [online], 2021. 6., 94–97, 109–113, 165–169. Forrás: r4v.info [2021. 05. 20.]
- Rojas Pendemonte, Nicolás – José Koechlin (eds.): *Migración Haitiana hacia el sur Andino.* Lima OBIMID. [online], 2017. Forrás: repositorio.uarm.edu.pe [2019. 10. 07.]
- Servicio Jesuita a Migrantes: *Migración en Chile. Anuario 2019, un análisis multisectorial.* [online], 2020. Forrás: migracionenchile.cl [2021. 05. 25.]
- Soltész Béla: Chile. In Bács Zoltán – Sente-Varga Mónika (szerk.): *Dél-Amerika a 21. században – társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok.* Budapest, Dialóg Campus, 2019. 59–75.
- T13: *Haití en Chile: así viven los „chileanos” en Santiago.* [online], 2016. 08. 02. Forrás: t13.cl [2020. 10. 23.]
- T13: *¿Hay racismo en Chile? servicio jesuita a migrantes analiza polémico video sobre haitianos miércoles.* [online], 2018. 02. 28. Forrás: t13.cl [2020. 10. 23.]
- T13: *Dos ciudadanos haitianos acusados de violar a una mujer con deficiencias mentales.* [online], 2018. 05. 13. Forrás: t13.cl [2020. 10. 23.]
- Tálas Péter: Szélgjegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről II. *Nemzet és Biztonság*, 5. (2009), 29–38.
- Tálas Péter: *Az európai migrációs válság értelmezési kereteiről.* Budapest, Dialóg Campus, 2018.
- Tálas Péter: A migráció mint biztonságpolitikai probléma. *Magyar Tudomány*, 180. (2019), 1. 67–78. Online: <https://doi.org/10.1556/2065.180.2019.1.6>
- Thauby, Fernando: *Inmigrantes haitianos: una conspiración.* [online], 2019. 01. 14. Forrás: elmostrador.cl [2020. 05. 05.]
- Thomazy Gabriella: Tendencias actuales y nuevos desafíos de los migrantes en Chile. *Acta Hispanica*, II. (2020), 409–421. Online: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.0.409-421>

- Tijoux, María E. – Ambiado, Constanza: *Informe-racismos y migración contemporánea en Chile. Racismos y Migraciones*. Contemporáneas de la Vicerrectoría de Extensión y Comunicaciones de la Universidad de Chile, [online], 2019. 10. 31. Forrás: tbinternet.ohchr.org [2020. 10. 24.]
- Transparency International: *Corruption Perceptions Index 2019*. [online], 2019. Forrás: transparency.org [2020. 10. 10.]
- Trincado, Patricio: *Nueva ley de migración y extranjería: ¿avanzamos o retrocedimos?* [online], 2020. 12. 18. Forrás: amnistia.cl [2021. 01. 05.]
- World Bank: *Data for Chile, Haiti, Venezuela*. [online], 2019. Forrás: wordbank.org [2020. 10. 23.]